

COUR EUROPEENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

ДРУГА СЕКЦІЯ

СПРАВА “КЕЧКО ПРОТИ УКРАЇНИ”

(Заява № 63134/00)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

8 листопада 2005 року

*Це рішення стане остаточним за обставин, викладених у статті 44 § 2 Конвенції.
Воно може підлягати редакційним виправленням*

У справі "Кечко проти України"

Європейський суд з прав людини (Друга Секція), засідаючи Палатою, до складу якої увійшли:

пан А. Б. Бака (*Mr A.B Baka*), голова,

пан І. Кабрал Баррето (*Mr I. Cabral Barreto*),

пан Р. Тюрмен (*Mr R. Türmen*),

пан В. Буткевич (*Mr V. Butkevych*),

пан М. Угрехелідзе (*Mr M. Ugrekheldze*),

пані Е. Фура-Санстрьом (*Mrs E. Fura-Sandström*),

пані Д. Йочене (*Ms D. Jočienė*), судді,

та пані С. Долле (*Mrs S. Dollé*), секретар секції,

після обговорення в нарадчій кімнаті 5 квітня та 11 жовтня 2005 року,

виносить таке рішення, яке було прийняте в останній із зазначених вище днів:

ПРОЦЕДУРА

1. Справа порушена за заявою № 63134/00, поданою до Суду проти України громадянином України Олександром Павловичем Кечко („Заявник”) 27 червня 2000 року відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав і основних свобод людини („Конвенція”).

2. Заявник був представлений п. С.В.Осикою, адвокатом, практикуючим у Донецьку. Уряд України („Уряд”) був представлений його Уповноваженими – пані В. Лутковською та пані З.Бортновською.

3. Заявник стверджував, що відмова виплатити йому надбавки, на які він претендував відповідно до закону, за період з 1997 по 1999 роки, становило порушення його майнових прав.

4. Заяву було направлено на розгляд до Другої Секції Суду (Правило 52 § 1 Регламенту Суду). В межах цієї відповідно до Правила 26 § 1 було створено Палату, яка розглядатиме справу (стаття 27 § 1 Конвенції)

5. Ухвалою від 5 квітня 2005 року Суд проголосив заяву прийнятною.

6. Заявник та Уряд надали свої зауваження щодо суті (Правило 59 § 1).

ЩОДО ФАКТІВ

I. Обставини справи

7. Заявник, Олександр Миколайович Кечко, громадянин України, 1945 року народження, проживає в м. Донецьку.

8. Заявник працює вчителем англійської мови в середній школі з 1984 року.

9. 23 березня 1996 року Верховна Рада України прийняла Закон “Про внесення змін до Закону України “Про освіту”, викладений в новій редакції, яким, зокрема, передбачалась виплата вчителям надбавок до заробітної плати.

10. 2 квітня 1999 року заявник порушив цивільне провадження в Ленінському районному суді м. Донецька проти Ленінського районного відділу освіти, вимагаючи виплати зазначених вище надбавок. Заявник стверджував, що він має більше 10 років педагогічного стажу і, таким чином, має право на отримання 20 % надбавки до заробітної плати з 1 вересня 1997 року. Однак, відповідач не виплатив йому надбавок. Далі він стверджував, що відповідач не виплатив йому щорічної винагороди за зразкове виконання ним своїх службових обов’язків та щорічної матеріальної допомоги на оздоровлення. Відповідач стверджував, що заявлені суми не можуть бути виплачені тому, що законами України про Державний бюджет на 1997-1999 роки не було передбачено відповідних витрат.

11. 5 жовтня 1999 року суд частково задовольнив позовні вимоги заявника. Суд відхилив вимогу заявника щодо виплати йому щорічної винагороди за зразкове виконання ним своїх службових обов’язків, оскільки така виплата вимагає проведення оцінки роботи заявника, що не відноситься до компетенції суду. Суд також відхилив вимогу заявника щодо матеріальної допомоги, яку не було йому виплачено в 1997 та 1998 роках у зв’язку із закінченням строку позовної давності відповідно до законодавства щодо трудових спорів. Суд також відхилив вимогу заявника стосовно нарахування надбавок після 1 червня 1999 року, оскільки Законом України “Про загальну середню освіту”, прийнятим у травні 1999, їх виплату було призупинено. Проте суд присудив заявникові надбавки до заробітної плати за період з 1 січня 1999 року по 1 червня 1999 року.

12. Заявник оскаржив це рішення до Донецького обласного суду.

13. 4 листопада 1999 року обласний суд скасував рішення суду першої інстанції та направив справу на новий розгляд. Суд вказав, зокрема, що Закон України "Про загальну середню освіту" набрав чинності 23 червня 1999 року; тому суд першої інстанції неправильно розглянув період між 1 та 23 червня 1999 року.

14. 24 лютого 2000 року Ленінський районний суд м. Донецька відмовив в задоволенні позову заявника. Суд обґрунтував це тим, що відповідно до перехідних положень Закону України “Про загальну середню освіту” заявлені заявником вимоги щодо виплат набудуть чинності 1 вересня 2001 року. Таким чином, на час розгляду вимог заявника не було правових підстав для отримання заявлених заявником виплат.

15. 30 березня 2000 року Донецький обласний суд залишив рішення суду першої інстанції без змін. Він зазначив, що вимоги заявника за періоди, що мали місце до прийняття Закону України "Про загальну середню освіту", не можуть бути задоволені, оскільки під час розгляду справи дія відповідних положень Закону України "Про освіту" були призупинені Законом України "Про загальну середню освіту". Це рішення набуло статусу остаточного.

II. Відповідне внутрішнє законодавство

16. У період розгляду справи стаття 233 Кодексу законів про працю України передбачала, що працівники можуть звернутись до суду з питань, що виникають з трудових спорів, в тримісячний строк з дня, коли вони дізнались або повинні були дізнатись про порушення їхніх прав. Законом від 11 липня 2001 року ця стаття була доповнена положенням, яким скасовувались часові обмеження щодо спорів стосовно невиконання заробітної плати.

17. Стаття 57 Закону "Про освіту" (з поправками 1996 року) передбачала виплату 20 % надбавки до заробітної плати вчителям, які мають стаж педагогічної роботи понад 10 років. Ця ж стаття передбачала щорічну виплату допомоги на оздоровлення та щорічну винагороду за зразкове виконання своїх службових обов'язків.

Між червнем 1999 року та вереснем 2001 року ці положення були призупинені Законом України “Про загальну середню освіту”.

18. Пункт 2 ст. 43 Закону України "Про загальну середню освіту" передбачав, що педагогічним працівникам державних і комунальних загальноосвітніх навчальних закладів заробітна плата та інші виплати виплачуються з Державного бюджету України. Перехідними положеннями цього Закону встановлювалося, що вищезазначене положення набуває чинності з 1 вересня 2001 року.

ЩОДО ПРАВА

1. Стверджуване порушення статті 1 Протоколу № 1

19. Заявник скаржився, що відмова виплатити йому надбавки, на які він мав право відповідно до законодавства за період з 1997 р. до 1999 р., становить порушення його майнових прав відповідно до статті 1 Протоколу № 1 до Конвенції, яка передбачає таке:

“Кожна фізична... особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений свого майна інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом або загальними принципами міжнародного права.”

20. Уряд стверджував, що скарга заявника щодо отримання майна не стосувалася ані “існуючої власності”, ані “законних сподівань”. Уряд також стверджував, що в цій справі не було невикорданого втручання у майнові права заявника, оскільки національними судами не було визнано право заявника на 20 % надбавку до заробітної плати та щорічну допомогу на оздоровлення, так як дія відповідного положення законодавства була призупинена. Уряд також наголосив, що у цій справі була колізія двох нормативних актів - Закону України “Про освіту” та Закону України “Про Державний бюджет” на відповідний рік, де положення останнього закону превалювали як *lex specialis*.

21. Заявник не погодився.

22. Суд повторює, що поняття “власності”, яке міститься в першій частині статті 1 Протоколу № 1, має автономне значення, яке не обмежене власністю на фізичні речі і не залежить від формальної класифікації в національному законодавстві: деякі інші права та інтереси, наприклад, борги, що становлять майно, можуть також розглядатись як “майнові права”, і, таким чином, як “власність” в цілях вказаного положення. Питання, що потребує визначення, полягає в тому, чи мав відповідно до обставин справи, взятих в цілому, заявник право на матеріальний інтерес, захищений статтею 1 Протоколу № 1 (див. *Broniowski v. Poland*, № 31443/96, пар. 98).

23. Суд зауважує, що в межах свободи дій держави визначати, які надбавки виплачувати своїм робітникам з державного бюджету. Держава може вводити, призупиняти чи закінчити виплату таких надбавок, вносячи відповідні зміни в законодавство. Однак, якщо чинне правове положення передбачає виплату певних надбавок, і дотримано всі вимоги, необхідні для цього, органи державної влади не можуть свідомо відмовляти у цих виплатах доки відповідні положення є чинними.

24. У цій справі положення щодо надання заявнику права на отримання 20 % надбавки до заробітної плати та щорічної матеріальної допомоги на оздоровлення були введені в 1996 році та пізніше були призупинені в 1999 році. Вимоги заявника щодо виплат можна розділити на дві частини, які Суд розглядатиме окремо.

А. Періоди до 1 січня 1999 року та після 23 червня 1999 року

25. Суд зазначає, що рішення національних судів щодо відхилення вимог заявника стосовно виплат за ці періоди базувались на внутрішньому законодавстві. Суди не могли розглядати щодо суті вимоги заявника за період з 1997 року по 1998 року у зв'язку із пропуском строку позовної давності (див. пп. 11 та 16). Суди також відхилили вимоги заявника за період після 23 червня 1999 року, оскільки право на отримання надбавок було призупинене Законом України "Про загальну середню освіту" (див. пп. 11 та 18). Суд не вбачає будь-яку свавільність у рішеннях суду стосовно цих періодів. Відповідно, у цій частині заяви не було порушення статті 1 Протоколу № 1.

Б. Період між 1 січня та після 23 червня 1999

26. Суд зауважує, що скарга заявника до національних органів влади щодо періоду між 1 січня та 23 червня 1999 року базувалась на спеціальних та чинних на той період часу положеннях національного законодавства (див. п. 17). Надбавка до заробітної плати повинна була бути виплаченою відповідно до єдиної об'єктивної умови – період часу, протягом якого заявник працював вчителем. Оскільки заявником була дотримана умова 10-тирічного стажу, то можна сказати, що він має якщо не право, то законні сподівання на отримання зазначених коштів. З іншого боку, виплата надбавки за зразкове виконання службових обов'язків залежала від суб'єктивних факторів та вимагала оцінки роботи, виконаної заявником. Суд не приймає аргумент Уряду щодо бюджетних асигнувань, оскільки органи державної влади не можуть посилаються на відсутність коштів як на причину невиконання своїх зобов'язань (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі "Бурдов проти Росії", № 59498/00, пар. 35, ECHR 2002-III).

27. Суд зазначає, що національні суди протягом другого розгляду справи застосували зворотню силу Закону України "Про загальну середню освіту" до цього періоду часу. Суд повторює, що цивільне законодавство, що має зворотню дію в часі прямо не забороняється Конвенцією, та за певних обставин може бути виправданим (див. *mutatis mutandis*. заява № 8531/79, рішення Комісії від 10 березня 1981 року, (DR) 23, пар. 203-211). Однак Закон України "Про загальну середню освіту" сам по собі не містить ретроактивних положень, тому Суд не може зрозуміти підстави, на яких національні суди застосували цей Закон до вимог заявника щодо 20 % надбавки до заробітної плати за період з 1 січня до 23 червня 1999 року. В результаті, остаточна відмова органів державної влади у задоволенні вимоги заявника щодо надбавок до заробітної плати за даний період є свавільною та незаконною.

28. Відповідно, було порушено статтю 1 Протоколу 1 до Конвенції щодо періоду між 1 січня та 23 червня 1999 року.

II. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

29. Стаття 41 Конвенції передбачає:

"Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє законодавство відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткову компенсацію, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію".

A. Шкода

30. Заявник вимагав 5 000 грн. (приблизно 830 ЄВРО) щодо матеріальної шкоди та 25 000 ЄВРО щодо моральної шкоди.

31. Уряд зауважив, що заявник не має права на будь-яку виплату та не надав точного підрахунку його матеріальної шкоди. Щодо моральної шкоди, Уряд стверджував, що ця вимога є завищеною, повністю необґрунтованою та не має відношення до його скарги.

32. Здійснюючи свою оцінку на засадах справедливості відповідно до статті 41 Конвенції, Суд присуджує заявникові загальну суму у розмірі 1500 (одна тисяча п'ятсот) ЄВРО як відшкодування шкоди.

B. Судові витрати

33. Заявник вимагав 6 000 ЄВРО та 240 гривень (приблизно 38 ЄВРО) судових витрат, понесених ним у національних судах та під час розгляду справи в Європейському суді.

34. Уряд просив Суд присудити заявникові лише ті поштові витрати, які підтверджені чеками. Уряд стверджував, що решта вимог заявника була необґрунтованою.

35. Суд повторює, що для того, щоб судові витрати були присуджені за статтею 41, має бути встановлено, що вони були реально понесені та були необхідними з метою попередження або отримання відшкодування за порушення

Конвенції, а також були розумними щодо суми (див. серед багатьох інших, *Nilsen and Johnsen v. Norway*, № 23118/93. пар. 62, ECHR 1999 – VIII).

36. Суд вважає, що ці вимоги не були повністю дотримані у цій справі. Однак зрозуміло, що заявник зазнав деяких судових витрат у зв'язку з його представництвом у Суді.

37. З огляду на наявну у Суду інформацію та на згадані критерії, Суд вважає, доцільним присудити заявникові 200 ЄВРО судових витрат.

С. Пеня

38. Суд вважає, що пеня, яка нараховуватиметься у разі несвоєчасної сплати, дорівнює граничній позичковій ставці Європейського центрального банку плюс три відсоткові пункти.

З ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Встановлює*, що не було порушення статті 1 Протоколу № 1 щодо періодів до 1 січня 1999 року та після 23 червня 1999 року;

2. *Встановлює*, що мало місце порушення статті 1 Протоколу № 1 щодо періоду між 1 січня та 23 червня 1999 року;

3. *Встановлює, що:*

(а) протягом трьох місяців від дати, коли рішення стане остаточним згідно з § 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявникові 1500 (одну тисячу п'ятсот) ЄВРО компенсації матеріальної та моральної шкоди та 200 (двісті) ЄВРО судових витрат;

(b) зазначені вище суми повинні бути конвертовані у національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу, а також будь-який податок, який може підлягати сплаті із зазначених сум;

(c) після сплину вищезазначених трьох місяців і до остаточного розрахунку на названі суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, що діятиме в період несплати, плюс три відсоткові пункти.

4. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

Вчинено англійською мовою і повідомлено письмово 8 листопада 2005 року відповідно до Правил 77 §§ 2 і 3 Регламенту Суду.

(підпис)
С. ДОЛЛЕ
Секретар

(підпис)
А.Б. БАКА
Голова